

על מה חרבה ירושלים?

שיעור 1:

גדי, יתד ותרנגולת – הסיבות לחורבן

אמר ר' יוחנן בן תורתא:
מפני מה חרבה שילה? - מפני בזיון קדשים שבתוכה.
ירושלים, בניין הראשון, מפני מה חרבה? - מפני עבודה זרה וגילוי עריות
ושפיכות דמים שהיה בתוכה.
אבל באחרונה, מכירין אנו בהן שהן עמלין בתורה וזהירין במעשרות –
מפני מה גלו?
מפני שאוהבין את הממון ושונאין איש את רעהו.
ללמדך, שקשה שנאת איש את רעהו לפני המקום,
ושקלה הכתוב כנגד עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.
(תוספתא, מסכת מנחות, יג: כב)

... אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו **שנאת חנם**.
ללמדך ששקולה **שנאת חנם** כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים.
(בבלי, יומא ט ע"ב)

... דאמר ר' יוחנן: לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה.
אלא דיני דמגיזתא לדיינו?
אלא אימא: שהעמידו דיניהם על דין תורה
ולא עבדו לפנים משורת הדין.

(תלמוד בבלי, בבא מציעא דף ל עמוד ב)

אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב "אשרי אדם מפחד תמיד
ומקשה לבו יפול ברעה" (משלי כח, יד)? –
אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים
אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא
אשקא דריספק חרוב ביתר

(תלמוד בבלי, מסכת גיטין, דף נה עמוד ב)

תנו רבנן: ארבע צווחות צווחה עזרה -
ראשונה: צאו מכאן בני עלי שטימאו היכל ה'.
ועוד צווחה: צא מכאן יששכר איש כפר ברקאי,
שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים,
שהיה לובש על ידיו בד משי ועובד בעבודת הקרבנות.
אמרו: ישבו המלך והמלכה.
המלך אמר: בשר הגדי טוב יותר,
והמלכה אמרה: בשר הכבש טוב יותר.
אמרו: מי ישפוט? - כהן גדול שהוא מעלה קרבנות כל יום.
בא יששכר ועשה תנועה בידו: אם הגדי טוב יותר - יעלה לקרבן תמיד
אמר המלך: מכיוון שאינו מפחד מהמלך - קצצו את יד ימינו!
נתן יששכר שוחד, וקצצו את יד שמאל שלו,
שמע המלך וקצץ את ימינו.

(תלמוד בבלי, מסכת פסחים דף נז עמוד א)

אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (משלי כח, יד) "אשרי אדם מפחד תמיד, ומקשה לבו יפול ברעה"?
על קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים. על תרנגול ותרנגולת חרב הר המלך. על יתד של מרכבה חרבה ביתר [...]
(תלמוד בבלי, גיטין דף נה עמוד ב. מתורגם)

על תרנגול ותרנגולת חרב הר המלך.
שהיו נוהגים כשהיו מוציאים חתן וכלה, מוציאים לפניהם תרנגול ותרנגולת, לומר 'פרו ורבו כתרנגולים'.
יום אחד חלף גדוד רומאים. לקחו מהם.
התנפלו עליהם והיכו אותם.
באו אמרו לקיסר: מרדו בך היהודים.
בא עליהם.

היה בהם אותו בר דרומא, שהיה קופץ למרחק מיל והורג בהם.
הוריד הקיסר את כתרו והושיבו על הארץ,
אמר: אדון העולם כולו, אם נוח לך, לא תמסור אותי ואת מלכותי ביד אדם אחד.
הכשילו פיו של בר דרומא ואמר: "הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו"...
נכנס לבית הכסא, בא נחש ושמט למעיו ומת.
אמר [הקיסר]: הואיל והתרחש לי נס, בפעם הזאת אניח להם. הניחם והלך.
קפצו ואכלו ושתו והדליקו נרות עד שנראתה חותמת הטבעת במרחק של מיל.
אמר: שמחים היהודים למפלתי. חזר ובא עליהם.
אמר רב אסי: שלש מאות אלפים שולפי חרב נכנסו להר המלך והרגו בהם שלשה ימים ושלוש לילות;
ובצד השני חתונות ומסיבות ולא ידעו אלו על אלו.

על יתד של מרכבה חרבה ביתר.
שהיו נוהגים שכאשר היה נולד תינוק נוטעים ארז וכאשר נולדת תינוקת נוטעים תורנית, וכאשר היו מתחתנים כורתים את העצים ועושים מהם חופה.
יום אחד עברה בת הקיסר. נשבר יצול המרכבה. כרתו ארז והכניסו בה.
התנפלו עליהם והיכו אותם.
באו אמרו לקיסר: מרדו בכך היהודים.
בא עליהם.

"גדע בחרי אף כל קרן ישראל" (איכה ב, ג).
א"ר זירא א"ר אבהו א"ר יוחנן: אלו שמונים [אלף] קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה, והרגו בה אנשים ונשים וטף, עד שהלך דמן ונפל לים הגדול. שמא תאמר קרובה הייתה? רחוקה הייתה מיל.
תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: שני נחלים יש בבקעת ידיים, אחד מושך אילך, ואחד מושך אילך,
ושיערו חכמים: שני חלקים מים ואחד דם.
במתניתא תנא: שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל.

(תלמוד בבלי, גיטין דף נז עמוד א. מתורגם)